

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ В СИСТЕМАТА НА НОИ

д-р Иван Грозданов Иванов

директор на ТП на НОИ гр.Враца

Summary:

Social security is a relatively secure sphere of human activity that historically has its peculiarities and specificities of differentiation. This is the most publicly organized form of social protection for the population aimed at compensating for the loss of income due to a state of incapacity resulting from the occurrence of specific risks. The emergence and continual evolutionary development of social security is a form of synthesis of social relations that are expressed in the variety of purposeful human activity and descriptive theoretical models.

The organization of preventive and rehabilitation activities in the NSSI system is related to improving the general health of the population and improving the quality of life. An important component of the prevention and rehabilitation system is the institutions that offer these services.

Key words: prevention and rehabilitation, incapacity for work, social security

Профилактиката, обхващаща многообразието от действия, целящи да елиминират, изкоренят или минимизират влиянието на болестите и инвалидността, е насочена към повишаване качеството на живот чрез укрепване и поддържане на нормалното здравословно и функционално състояние. Тя има различни разновидности и форми на своето проявление - медицинска, социална, първична, вторична и т.н.

Прилагането на дейности по профилактика и рехабилитация в системата на НОИ е свързано с подобряване общия здравен статус на населението и повишаване качеството на живот. Важен компонент от системата за дейности по профилактика и рехабилитация са заведенията, които предлагат тези услуги. Еднакво значими са ролята на НОИ при определяне на условията, реда и лицата, които могат да се ползват от тези услуги и конкретните дейности, осъществявани в заведенията, в които се настаняват лицата.

Цел: В този общ контекст основната цел е да привлечем вниманието на потребителите за използват рационално програмата за профилактика и рехабилитация за подобряване на общия им здравен статус и повишаване на качеството на живот.

В сферата на профилактиката и рехабилитацията участват много лица, с различни функции – лекари и други медицински специалисти, персонал от всички нива в структурата на НОИ, други лица, осъществяващи функциите си пряко по време на престоя за профилактика и рехабилитация.

Профилактиката е съвкупност от медицински и немедицински мероприятия, които обществото предприема за постигане на по-добро здраве и качество на живот чрез изолиране на рисковите фактори, предотвратяване на заболяванията и намаляване на техните последици.

Основните модели за целенасочени здравни интервенции се делят на две основни групи *промоция* и *профилактика*, които се различават по обекта на въздействие – здрави хора и хора в риск.

Националният осигурителен институт в началото на всяка година започва осъществяване на програмата за профилактика и рехабилитация. Продължителността на профилактиката и рехабилитацията за едно правоимащо лице е 10 дни, като НОИ покрива изцяло разходите за нощувки, частична помощ за храна в размер на 7 лв. за всеки ден от престоя, както и до четири основни диагностични и терапевтични процедури дневно. Право на парична помощ за профилактика и рехабилитация имат

всички лица, които отговарят на условията за участие в програмата. Те трябва да са осигурени за общо заболяване, майчинство и/или трудова злополука и професионална болест. За тях трябва да са внесени или дължими осигурителни вноски за период от шест последователни календарни месеца, предхождащи месеца, през който се провежда профилактиката и рехабилитацията. Освен това, заболяването им трябва да е диагностично уточнено, за което към съответния момент лекуващият лекар да е установил необходимост от провеждане на рехабилитация.

Преди извършване на резервации е необходимо лицата да се информират от териториалните поделения на Националния осигурителен институт за:

- ✓ условията и реда за ползване на правото на парична помощ за профилактика и рехабилитация;
- ✓ заболяванията и противопоказанията за лечение в изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация.

При извършване на резервации е необходимо лицата да се информират от изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация за размера на сумата, която ще доплащат за един храноден. Националният осигурителен институт няма отношение към формиране на размера на сумата за доплащане на храната.

Лица със заболявания, противопоказани за лечение не се приемат от съответните изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация.

Всяко лице се задължава да спазва посочения в удостоверението срок за рехабилитация, както и да ползва и трите компонента на паричната помощ – медицински процедури, нощувки и частична парична помощ за хранене. При неспазване на тези изисквания, направените разходи са за сметка на лицето.

Издаване на удостоверение за ползване на парична помощ за профилактика и рехабилитация.

Териториалните поделения на НОИ издават удостоверения за ползване на парична помощ за профилактика и рехабилитация, само на лица, които имат направена резервация за постъпване в заведенията. Необходими са следните документи.

- **Медицинско направление от личен или лекуващ лекар.**

Правото на парични помощи за профилактика и рехабилитация се ползва след преценка на лекуващия лекар за необходимостта от провеждане на профилактика и рехабилитация, която се отразява в медицинско направление (Бл. МЗ № 119498).

Медицинското направление се издава от лекуващия лекар в два екземпляра и в него той документира заболяването, за което е необходимо провеждане на профилактика и рехабилитация, придружаващите заболявания, ако има такива, медицинските мотиви за рехабилитацията, както и съответните медицински изследвания.

Медицинското направление трябва да е издадено не по-рано от 30 календарни дни преди датата на постъпване при съответния изпълнител на дейността по профилактика и рехабилитация.

- **Документ по образец, удостоверяващ осигурителните права на лицето**

- **Лична амбулаторна карта и/или медицинска документация, удостоверяваща настоящото и миналото здравно състояние на лицето - епикризи, изследвания, снимки, електрокардиограми и други документи, според конкретния случай.**

Лицата трябва да представят цялата медицинска документация, която доказва наличието на заболяването, отразено в медицинското направление като показано за вторична профилактика и рехабилитация.

- **Експертно решение на Териториална експертна лекарска комисия, респективно на Националната експертна лекарска комисия, както и**

декларация по образец, че не са осигурени - за лицата с трайно намалена работоспособност 50 и над 50 на сто.

- **Разпореждане за приемане на злополуката за трудова** - за лицата, претърпели трудова злополука.
- **Експертно решение за признаване на професионална болест** - за лицата с професионална болест.

Лицата представят описаните документи в териториалното поделение на Националния осигурителен институт по постоянен или настоящ адрес в срок до 10 работни дни преди датата на постъпване при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация.

При получаването на удостоверенията за профилактика и рехабилитация лицата, осигурени за общо заболяване, майчинство и/или за трудова злополука и професионална болест, попълват декларация по образец. В нея декларират, че при прекратяване на трудовия договор или осигуряването им към датата на постъпване в изпълнителя на дейността по профилактика и рехабилитация няма да ползват правата, предоставени им с удостоверението. Бланката на декларацията се предоставя от длъжностните лица на съответното териториално поделение.

Удостоверение не се издава на лица със здравословни противопоказания за провеждане на профилактика и рехабилитация.

Лица със здравословни противопоказания не се приемат от съответните изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация.

Всяко лице се задължава да спазва посочения в удостоверението срок за рехабилитация, както и да ползва и трите компонента на паричната помощ – медицински процедури, нощувки и частична парична помощ за хранене. При неспазване на тези изисквания, направените разходи са за сметка на лицето.

Финансови източници на парични средства за профилактика и рехабилитация.

Източник на средствата за парични помощи за профилактика и рехабилитация е консолидираният бюджет на ДОО. С приемането на Закона за бюджета на ДОО, всяка година, в частта за разходите по дейност “Социални помощи и обезщетения”, се определя конкретният размер на паричните помощи за профилактика и рехабилитация, разпределен по отделните фондове. С разпоредба на закона се регламентира разходването на паричните помощи за профилактика и рехабилитация да става по ред, определен с инструкция на Надзорния съвет на НОИ, обнародвана в “Държавен вестник”.

На основание на Кодекса за социално осигуряване осигурените за всички социални рискове или за трудова злополука и професионална болест лица имат право на парични помощи за профилактика и рехабилитация. Средствата за тази дейност се осигуряват чрез фондовете: “Пенсии”, “Трудова злополука и професионална болест” и “Общо заболяване и майчинство”.

Инструкция №1 на НОИ за условията и реда за разходване на средствата от бюджета на ДОО, определени като парични помощи за профилактика и рехабилитация.

Инструкцията е структурирана в три раздела. Регламентирани са целта на профилактиката и рехабилитацията (намаляване на разходите за парични обезщетения и пенсии за инвалидност от средствата на ДОО чрез вторична профилактика и рехабилитация на рецидивите при често и продължително боледуващите и болните с хронични заболявания, както и на лицата, пенсионирани поради инвалидност), определени са изчерпателно правоимащите лица, условията и реда за разходване на паричните помощи за профилактика и рехабилитация, в т.ч. необходимите документи

за настаняване в заведенията, реда за резервации, предписването и осъществяването на медицинските услуги, фактурирането на услугата и др., както и условията и реда за провеждане на конкурса с юридическите лица, предоставящи услугата по профилактика и рехабилитация и сключването на договорите с тях.

Структурата, организацията, редът на дейност и функциите на НОИ са регламентирани с Правилника за организацията и дейността на НОИ. Функциите, свързани с дейности, в Централното управление на НОИ, се осъществяват от отдел “Профилактика, рехабилитация и експертизи”, подчинен на Дирекция “Осигуряване и краткосрочни плащания“ участва в подготовката, организацията и провеждането на конкурсите за избор на юридически лица, предоставящи услугата по профилактика и рехабилитация, а също осъществява методични, организационни, контролни и координационни функции, във връзка с изпълнението на дейността.

В териториалните поделения на НОИ, функциите, свързани с дейността по профилактика и рехабилитация, се осъществяват основно от експертите по експертната на работоспособността и експерти по осигуряването чрез структурните звена .

Отделът или така нареченото свързваща звено «Експертизи на работоспособността и трудова злополука» координира дейността по отпускането и изплащането на паричните помощи за профилактика и рехабилитация. Подчинеността и организационните взаимоотношения са утвърдени в съответните длъжностни характеристики на служителите.

За осъществяване на по-ефикасно взаимодействие и координация, във връзка с писмената кореспонденция, се използват стандартизирани бланки за писма, заповеди, протоколи и други специфични документи. Вътрешно-нормативните документи се утвърждават от Управителя на НОИ, а директорите издават заповеди по устройството и дейността на ръководените от тях звена, в съответствие с нормативната уредба и предоставените им компетенции.

Издаването на удостоверенията за настаняване на правоимащите лица в териториалните поделения (ТП) на НОИ се извършва от длъжностни лица, на основание на заповед на директора на поделението, а контролът на дейността по профилактика и рехабилитация се осъществява от експертите по осигуряването и експертната на работоспособността. Ангажирани са и счетоводители, финансови контролори и други длъжностни лица. Тъй като те не осъществяват функции само относно дейността по профилактика и рехабилитация, не може да се отчете техния точен брой. В някои случаи дейността по издаване на удостоверенията на правоимащите лица и последващата методична и контролно-ревизионна дейност се съвместява от едни и същи лица. В тези случаи е необходимо да се предприемат допълнителни действия с оглед предотвратяването на риска от възникване на конфликт на интереси при тези лица.

Изводи и препоръки:

- Оформяне на нов стил на управленско мислене, като ролята на профилактиката и рехабилитацията да бъде възможност за модерна терапия, изготвяне на прогнози и управленчески решения в планиран период.
- Слабостите по организацията по профилактика и рехабилитация да се отчитат ежемесечно, с цел подобряване на обслужването.
- Начинът на отразяване на назначените и извършени диагностични и терапевтични процедури следва да се промени, като извършването им е

необходимо да се удостоверява не само с лечебно – процедурните картони, те да станат електронни.

- По време на процедурите да има безплатни консултации във връзка с заболяването за което сме постъпили в санаториума.
- Да се създаде система за отчитане качеството на извършваните лечебни процедури, тъй като в момента има само количествено отчитане на процедурите.
- Да се назначават изпълнители на Програмата, които отговарят изцяло на условията.
- Да се планира превантивен контрол от Териториалните поделения на НОИ, с цел решаване на възникнали проблеми, и създаване нови възможности за решаване на тези проблеми.

Заклучение:

Социалното осигуряване, не се осъществява самоцелно и не може да се разглежда извън контекста на провежданата от държавата социална политика, тъй като представлява елемент на социалната политика, профилактиката и рехабилитацията са част от социалната политика на една държава може да се дефинира най-общо като възприетата за следване политическа линия при решаване на проблемите от социалната сфера, свързани предимно с регулиране на социалните проблеми. Позитивната профилактика води до намаляване и предотвратяване на редица заболявания, осъществява се дейностите по промоция на здравето. От приложен аспект и практиката, социалната политика е съвкупността от дейности, подчинени на определен подход и възприет начин на регулиране от страна на правителството за защита на обществото, на отделни съвкупности и на всеки отделен гражданин срещу последиците от настъпили социални рискове. Социалното осигуряване представлява провеждане на социално икономически мероприятия от страна на държавата свързани с осигуряването на гражданите при временна нетрудоспособност и други случаи.

Литература:

1. Кодекс за социално осигуряване.
2. Георгиев, З., Пл. Йорданов, Теория на социалното осигуряване, АИ „Ценов”, Свищов, 2001
3. Данева, И. Социално осигуряване, София, 2007
4. Динев, М. Контрол в социалното управление, изд.Тракия, 1999
5. Добрилова, П. Анализ на екипната ефективност в рехабилитационния процес, Медицински меридиани, бр.2
6. Караганова, И. Адекватност на прилаганите рехабилитационни услуги спрямо нуждите на лица с хронични заболявания и трайни увреди, научни трудове на Русенския университет, том 53, 2014
7. Караиванова, В. и др. Информационен бюлетин на НОИ, София, 2018

Science & Technologies

8. Кацаров, И. Теория на общественото осигуряване, част I. Общественото осигуряване в неговата цялост, Свищов, 1967
9. Маркова, С. Социална медицина и обществено здраве, изд. „Знание”, 1998
10. Павлов, Н., З. Георгиев, Организация и управление на социалното осигуряване, изд. Торнадо, София, 2001